

„A magyar fényképezőgép-gyártás felemelkedése és megszűnése – előzményektől 1966-ig”

A magyar fényképezőgép-gyártás története különös módon nem hosszú, hanem inkább sűrű történet. Néhány évtized alatt megjelent benne a világszínvonalú mérnöki újítás, a szocialista tervgazdaság tömegterméke, a gyűjtők által ma keresett ritkaság, majd ugyanilyen gyorsan a megszűnés is.

A magyar fényképezőgép-gyártás 1947 utáni története nem a semmiből indult. Már a harmincas-negyvenes évek fordulóján is megjelentek olyan egyszerűbb, részben kisüzemi vagy kereskedői háttérrel ismert gépek, amelyek a hazai amatőr fotózás igényeire válaszoltak. A Dici és a WeekEnd nem a későbbi MOM-féle ipari sorozatgyártás közvetlen előzményei voltak, de jól mutatják, hogy Magyarországon már a háború előtt is létezett igény és kísérlet saját fényképezőgépek előállítására.

1. ábra Dici

2. ábra WeekEnd

A korszak jelképes kezdőpontja a **Duflex**, a vége pedig nagyjából **1966**, amikor a **Pajtás** gyártása is lezárult. Fejér Zoltán munkái ma is alapvető forrásai ennek a témának; a *Magyar fényképezőgépek 1856–1966* 1997-ben jelent meg, későbbi munkái pedig tovább bővítették a magyar fototechnika történetét.

1. Előzmény: a Duflex, a kihagyott világsiker

A második világháború utáni magyar fényképezőgép-gyártás legnagyobb ígérete kétségtelenül a **Duflex** volt. Dulovits Jenő és a Gamma Művek közös fejlesztése olyan egyaknás tükörreflexes gépet eredményezett, amely szemmagasságú, oldalhelyes keresőképet adott. Ez akkoriban rendkívül korszerű megoldás volt, és a Duflexet gyakran a világ első ilyen rendszerű kisfilmes tükörreflexes gépei között említik.

A gép neve is beszédes: **DUlovits reFLEX**. A konstrukció több szempontból megelőzte korát, de nem válhatott nagy sorozatú exporttermékké. A Gamma profilja a háború utáni iparpolitikai átrendeződésben más irányba tolódott: mérőműszerek, katonai és ipari optikai eszközök, finommechanikai termékek kerültek előtérbe.

3. ábra Duflex

A Duflex tehát inkább történelmi lehetőség maradt, mint ipari siker. Magyarország ekkor nagyon közel került ahhoz, hogy a modern tükörreflexes fényképezőgépek egyik úttörő országa legyen.

2. A MOM szerepe: a polgári fényképezőgép-gyártás központja

Az 1950-es évektől a magyar fényképezőgép-gyártás súlypontja a **Magyar Optikai Művek**hez, vagyis a MOM-hoz került. A MOM eredetileg is erős optikai és finommechanikai

A képek forrása: <http://retropages.hu>

hátterrel rendelkezett, így természetesnek tűnt, hogy a fényképezőgépek fejlesztésében is szerepet kapjon.

A korszak első igazán fontos MOM-gépe a **Momikon** volt.

3. Momikon: az első sorozatban gyártott magyar kisfilmes gép

A **Momikon** fejlesztése az Optikai Kutatóhoz és a MOM-hoz kötődött. Az első példányok 1952 végére készültek el, a sorozatgyártás pedig 1955-ben indult. A Punkt 2025-ös összefoglalója is az első sorozatban gyártott magyar fényképezőgépként említi.

4. ábra Momikon

A Momikon kisfilmes gép volt, de nem a szokásos 24×36 mm-es Leica-formátumot használta, hanem **24×32 mm-es képméretet**. Ez több felvételt tett lehetővé egy filmtekercsen, ugyanakkor eltért a nemzetközi szabványtól.

A Momikon fontos lépcső volt: nem csupán kísérlet, hanem valódi ipari termék. Mégis inkább átmeneti modellnek tekinthető, amely előkészítette a sikerebb Mometta-családot.

4. Mometta: a magyar kisfilmes gépcsalád

A **Mometta** a Momikon továbbfejlesztett, kiforrottabb utódja lett. Az első Mometta 1956 körül jelent meg, majd követte a **Mometta II**, később pedig a sokkal érdekesebb **Mometta III**.

5. ábra Mometta I és II.

6. ábra Mometta III.

A Retropages adatai szerint a Mometta III 1958 és 1962 között készült, Ymmar 3,5/50 mm objektívvel, cserélhető M42-es objektívsatlakozással, összesen 3201 példányban.

A képek forrása: <http://retropages.hu>

Ez különösen fontos adat, mert az M42-es csatlakozás nemzetközileg is elterjedt szabvány lett. Elméletileg tehát a Mometta III alkalmas lehetett volna egy komolyabb magyar objektívrendszer alapjának. A Mometta Junior „zero series” ugyancsak érdekes gyűjtői darab, a Retropages szerint 1958–59-ben 1730 példány készült belőle.

7. ábra Mometta Junior

A Mometta-család azt mutatja, hogy a magyar ipar nemcsak egyszerű boxgépeket tudott készíteni, hanem viszonylag igényes kisfilmes fényképezőgépeket is.

5. Pajtás: a magyar tömegkamera

Ha a Duflex a műszaki csúcsteljesítmény, a Mometta pedig a finommechanikai ambíció jelképe, akkor a **Pajtás** a társadalmi siker.

A Pajtás egyszerű rollfilmes boxkamera volt. Nem a haladó fotósoknak készült, hanem a családoknak, kirándulóknak, iskolásoknak, kezdő amatőröknek. Olcsó, strapabíró és könnyen kezelhető gép volt.

A Pixinfo összefoglalója szerint 1955-től 1966-ig gyártották, és több mint **160 000 darab** készült belőle; ez az összes Magyarországon gyártott fényképezőgép legalább felét jelenthette.

8. ábra Pajtás

9. ábra Pajtás, Gamma felirattal

10. ábra Pajtás FFV felirattal

A Pajtás sikere nem abban állt, hogy műszakilag kiemelkedő lett volna, hanem abban, hogy a fényképezést tömegek számára tette elérhetővé. Sok magyar család első fényképezőgépe Pajtás volt.

A képek forrása: <http://retropages.hu>

6. Fotobox, Kinobox és a boxgépek világa

Az ötvenes–hatvanas évek fordulóján a magyar fényképezőgép-gyártásban tovább éltek az egyszerű gépek is. A **Fotobox**, **Utitárs**, **Optifort** és a **Kinobox** nem a modernizáció csúcsát képviselték, de jól illeszkedtek a korszak fogyasztói lehetőségeihez.

<http://www.retropages.hu>

11. ábra Fotobox

12. ábra Fotobox reklám gyufacimkén

A képek forrása: <http://retropages.hu>

13. ábra Kinobox

14. ábra Optifort

15. ábra Utitárs FA és FFM felirattal

1962-ben még gyártásban volt a Kinobox, a Fotobox és a Mometta III is.

A képek forrása: <http://retropages.hu>

Ez azért érdekes, mert ekkor a világpiacon már egészen más verseny kezdődött: Japánban gyorsan fejlődtek a modern kisfilmes fényképezőgépek, a keletnémet ipar pedig erős Praktica–Pentacon háttérrel rendelkezett.

7. A meg nem valósult folytatás

A magyar mérnökök nem álltak le. Voltak tervek, prototípusok, fejlesztések: Correcta Reflex, Hungaretta, Virax és más kísérletek. Fejér Zoltán írásai és a Fotóművészetben megjelent összefoglalók is jelzik, hogy a magyar fotótechnikai fejlesztés gazdagabb volt annál, mint amit a sorozatgyártott gépek listája mutat.

A probléma az volt, hogy egy modern fényképezőgép-iparhoz ekkor már nem elég egy jó váz. Rendszer kellett volna: objektívek, keresők, fénymérők, vakuk, tartozékok, javítóhálózat, exportpiac, folyamatos modellfrissítés.

Magyarországon megvolt a műszaki tudás, de nem volt meg hozzá a hosszú távú iparpolitikai akarat.

8. Miért szűnt meg?

A megszűnésnek több oka volt.

Az első a **KGST-iparmegosztás** logikája. A szocialista országok között nem támogatták, hogy mindenki minden iparágban párhuzamosan fejlesszen. A fényképezőgép-gyártásban az NDK és a Szovjetunió már erős pozícióban volt: Praktica, Pentacon, Exakta, Zenit, FED, Zorkij, Kiev. Magyarországnak inkább más optikai és finommechanikai területeken szántak szerepet.

A második ok a **MOM profilja** volt. A Magyar Optikai Művek sokkal fontosabb stratégiai szerepet kapott geodéziai műszerekben, ipari optikában, katonai optikai eszközökben, laboratóriumi műszerekben. Ezek nagyobb jelentőségű, sokszor exportképesebb termékek voltak.

A harmadik ok a **világpiaci technológiai gyorsulás**. Az 1960-as évektől a fényképezőgép-ipar nagyon gyorsan fejlődött. A japán gyártók — Nikon, Canon, Minolta, Pentax — olyan fejlesztési tempót diktáltak, amellyel egy kis, tervgazdasági keretek között működő magyar kameragyártás nehezen tudott volna lépést tartani.

A negyedik ok a **piacméret**. A magyar belső piac túl kicsi volt ahhoz, hogy önálló, folyamatosan fejlesztett fényképezőgép-rendszert tartson el.

Ezért a magyar fényképezőgép-gyártás nem látványos bukással, hanem fokozatos iparpolitikai elsorvadással szűnt meg.

9. Mérleg

A magyar fényképezőgép-gyártás 1947–1966 közötti története nem kudarc. Inkább egy félbemaradt lehetőség.

A **Duflex** megmutatta, hogy Magyarország képes világszínvonalú fényképezőgép-konstrukcióra.

A **Momikon** és a **Mometta** bizonyította, hogy a MOM tud sorozatban kisfilmes gépeket gyártani.

A **Pajtás** tömegek kezébe adta a fényképezés lehetőségét.

A **Fotobox**, **Kinobox** és más egyszerű gépek pedig azt mutatták, hogy létezett hazai igény olcsó, könnyen kezelhető fényképezőgépekre.

A történet végén mégis az a kérdés marad: lehetett volna-e Magyarországból jelentősebb fényképezőgép-gyártó ország?

Műszaki értelemben: talán igen.

Gazdasági és politikai értelemben: valószínűleg nem.

A magyar fényképezőgép-gyártás így ma elsősorban gyűjtők, muzeológusok és fotótechnika-történészek emlékezetében él tovább. De ezek a gépek — Duflex, Momikon, Mometta, Pajtás — nem egyszerű tárgyak. Egy olyan korszak tanúi, amikor a magyar finommechanika még komolyan hitt abban, hogy saját fényképezőgépet is tud adni a világnak.

Kereskedelmi forgalomba került fényképezőgépek.

Név	Gyártási idő	Darab szám	Gyártó
Dici	1938-40(?)	?	Pontos Optikai Lencsegyár
Duflex	1948-50	530	Gamma Művek
Fotobox	1959-62	20 132	Magyar Optikai Művek
Kinobox	1953	31 970	Elektromosipari Gépalkatrész és Szerszámkészítő KTSz
Momikon, Mometta	1954-62	32 024	Magyar Optikai Művek
Pajtás	1955-66	162 303	Gamma Művek, 1960-tól a Fővárosi Finomechanikai Vállalat (FFV)
Optifort	1949-50(?)	?	Forte
Utítárs	1953-56	67 000	Finommechanikai és Acélárugyár (FA), Fővárosi Finomechanikai Vállalat (FFM)
WeekEnd	1938-40 (?)	?	ismeretlen